

NPM

Obvodné oddelenie Policajného zboru Bratislava Staré Mesto - stred Správa z monitoringu národného preventívneho mechanizmu

Adresa zariadenia: Štúrová 15, 811 02 Bratislava
Dátum vykonania návštevy: 5. február 2024
Dátum vydania správy: 28. máj 2024

JUDr. Róbert Dobrovodský, PhD., LL.M. (Tübingen)
Verejný ochranca práv

01	Úvod	3
01.1.	Systematické návštevy a ich účel	3
01.2.	Priebeh návštevy	4
01.3.	Právna úprava	4
02	Zistenia	5
03	Odporúčania	9

01 ÚVOD

01.1. SYSTEMATICKÉ NÁVŠTEVY A ICH ÚČEL

Od 1. mája 2023 plní verejný ochranca práv úlohy národného preventívneho mechanizmu (ďalej len „NPM“) podľa Opčného protokolu k Dohovoru proti mučeniu a inému krutému, neľudskému či ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu (ďalej len „OPCAT“)¹. Na základe tohto mandátu vykonáva monitorovací tím NPM systematické návštevy miest, kde sa nachádzajú alebo sa môžu nachádzať osoby obmedzené na slobode. **Monitoring vykonávaný ako súčasť NPM má preventívny charakter, jeho účelom je pôsobiť do budúcnosti a zvyšovať štandard podmienok, v ktorých sú držané osoby obmedzené na slobode.**

Systematické návštevy podľa OPCAT sa vykonávajú zásadne neohlásene. Podľa platnej právnej úpravy sa pôsobnosť verejného ochranca práv pri výkone úloh NPM vzťahuje taktiež na celý policajného zaistenia a určené priestory.²

Systematická návšteva NPM sa začína úvodným rozhovorom s vedením zariadenia a pokračuje súkromnými rozhovormi s osobami obmedzenými na slobode, príslušníkmi Policajného zboru alebo inými osobami, ktoré si monitorovací tím vyberie. Počas monitoringu policajných cieľ sa členovia monitorovacieho tímu NPM zameriavajú najmä na zaobchádzanie s osobami obmedzenými na slobode, vrátane používania donucovacích prostriedkov, materiálne podmienky a spôsob realizácie práv a povinností osôb obmedzených na slobode. Monitoring policajných cieľ tiež zahŕňa prehliadku priestorov, pozorovanie, vyhotovovanie fotodokumentácie a nahliadanie do spisov.

Po skončení návštevy, doplnení potrebných podkladov a v prípade potreby na základe následnej komunikácie so zainteresovanými orgánmi verejnej moci a inými aktérmi, vydáva verejný ochranca práv závery, správy a odporúčania, vrátane osobitnej správy o priebehu a výsledkoch návštevy zariadenia.³

Finálnu verziu správy z vykonanej návštevy zašle kontrolovanému subjektu s lehotou na jeho vyjadrenie, pričom očakáva, že zariadenie sa k správe vyjadrí a uvedie, či navrhované opatrenia akceptuje a zrealizuje, resp. navrhne alternatívne opatrenia a možnosti ich realizácie.

V prípade potreby si môže vyžiadať vyjadrenie doplňujúceho charakteru. Ak bude odpoveď zariadenia považovať za nedostatočnú, obráti sa na nadriadený orgán alebo v prípade, ak nadriadený orgán neexistuje, priamo na vládu Slovenskej republiky. O svojich zisteniach môže informovať aj verejnosť, resp. v zariadení vykonať kontrolnú návštevu.

¹ § 3 ods. 2 zákona č. 564/2001 Z. z. o verejnom ochrancovi práv v znení neskorších predpisov v znení neskorších predpisov.

² § 3 ods. 3 písm. c) zákona o verejnom ochrancovi práv.

³ § 22a ods. 1 zákona o verejnom ochrancovi práv.

Anonymizovanú správu z návštevy zariadenia (s výnimkou mien osôb poverených vedením zariadenia), ako aj stanovisko zariadenia k zisteniam verejný ochranca práv uverejní na webovej stránke Kancelárie verejného ochrancu práv.

01.2. PRIEBEH NÁVŠTEVY

Neohlásená návšteva Obvodného oddelenia Policajného zboru Bratislava Staré Mesto - stred (ďalej aj „OO PZ“ alebo „oddelenie“) sa uskutočnila dňa 5. februára 2024. Návštevy zariadenia sa zúčastnili právnici Mgr. Daniel Arbet, Mgr. Katarína Jurová, Mgr. Nora Konrády Beliová a Mgr. Martina Vavreková.

Po rozhovore s riaditeľom oddelenia a prítomnými službukonajúcimi policajtmi sa monitorovací tím NPM zamerlal na kontrolu materiálnych podmienok a vyžiadal si prehľad osôb umiestnených v určenom priestore za posledných šesť mesiacov.

01.3. PRÁVNA ÚPRAVA

Základná právna úprava práv a povinností osôb umiestnených v celách policajného zaistenia a materiálno-technických štandardov je obsiahnutá v zákone o Policajnom zbore.⁴ Na podzákonnej úrovni je to nariadenie Ministerstva vnútra Slovenskej republiky č. 92/2015 o celách policajného zaistenia v znení neskorších predpisov. Určené priestory upravuje rovnako zákon o policajnom zbore, avšak materiálne podmienky týchto priestorov upravené nie sú na zákonnej ani podzákonnej úrovni. Na zabezpečenie jednotného postupu príslušníkov Policajného zboru pri aplikácii ustanovenia zákona o policajnom zbore týkajúceho sa určených priestorov vydal prezident Policajného zboru príkaz zo dňa 9.3.2023.

Pri posudzovaní podmienok v policajných celách a zaobchádzania s osobami NPM zohľadňuje aj medzinárodné štandardy a odporúčania., Ide najmä o všeobecné štandardy a správy z návštev Slovenskej republiky Európskeho výboru na zabránenie mučenia a nefudského či ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania (ďalej len „Výbor CPT“) a judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva.

⁴ zákon č. 171/1993 Z.z. o Policajnom zbore v znení neskorších predpisov

02 ZISTENIA

MATERIÁLNE PODMIENKY

OO PZ Bratislava Staré Mesto - stred disponuje jedným určeným priestorom. Určený priestor tvorí miestnosť v rozmere necelých 4m², ktorá je oddelená mrežou a ďalšími dverami. Nachádza sa v blízkosti vrátnice, kde sedí službukonajúci policajt. Do priestoru prúdi denné svetlo cez neotvárateľné okno, a na stene sa nachádza ventilačná jednotka. V blízkosti určeného priestoru je na chodbe umiestnená lavica.

V určenom priestore je len jedna lavica a vzhľadom na to, že v priestore sa nenachádza toaleta ani umývadlo, monitorovací tím NPM sa zaujímal o to, ako sú zadržané osoby predvádzané na toaletu alebo ako môžu ohlásiť napr. zdravotné problémy. Podľa výpovedí príslušníkov môže v prípade potreby zadržaná osoba zamávať napríklad na kameru. Takýto postup považujeme za absolútne nevhodný.

Aj podľa Výboru CPT je potrebné prijať primerané kroky na zabezpečenie možnosti rýchleho kontaktu osôb v policajnom zaistení s dozovým personálom. V opačnom prípade existuje značné riziko, že sa načas nezareaguje na rôzne incidenty.⁵

Monitorovací tím NPM konštatuje, že uvedený určený priestor je z hľadiska materiálnych podmienok nevhodný pre dlhodobé umiestnenie zadržaných osôb. O to alarmujúcejšie je, že z úradných záznamov, ktoré sme si preštudovali, vyplýva, že tieto priestory sa využívajú aj na umiestnenie trvajúce niekoľko hodín, vrátane nočného pobytu. Upozorňujeme, že umiestnenie zadržaných osôb v takýchto podmienkach na niekoľko hodín, alebo v noci, by mohlo predstavovať porušenie zákazu krutého, neľudského a ponižujúceho zaobchádzania.

Počas návštevy sme tiež zistili, že v určenom priestore sa nenachádzajú hodiny. Osoby obmedzené na slobode tak nemajú prehľad o tom, koľko je hodín a ako dlho sú už zaistení. Inštalovanie nástenných hodín priamo v určenom priestore, prípadne v priestore za mrežami tak, aby na nich osoby obmedzené na slobode mohli vidieť, považujeme za jednoduché a praktické riešenie tejto situácie.

NEPRIMERANE DLHÉ UMIESTNENIE OSÔB V URČENOM PRIESTORE

Výbor CPT opakovane odporúča, aby sa vyhradené priestory vzhľadom na ich malé rozmery a nedostatočnú vybavenosť nikdy nepoužívali na zadržiavanie osôb v trvaní viac ako niekoľko hodín a nikdy nie cez noc.⁶ Podľa zákona o policajnom zbore môže byť

⁵ Európsky výbor na zabránenie mučenia a neľudského alebo ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania (CPT). Aktualizácia štandardov CPT ohľadom policajného zaistenia. Výňatok z dvanásť všeobecnej správy (2002). Dostupné z: <https://rm.coe.int/16806cd1e8>.

⁶ Správa pre vládu Slovenskej republiky o návšteve Slovenskej republiky, ktorú uskutočnil Európsky výbor na zabránenie mučeniu a neľudskému či ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu (CPT) v dňoch 19. až 28. marca 2018, CPT/Inf (2019) 20, s. 4, 19. Dostupné na:

osoba umiestnená v určenom priestore len na nevyhnutne potrebný čas.⁷

Pokiaľ existujú dôvody na obmedzenie osobnej slobody podľa zákona o Policajnom zbore⁸ v dlhšom časovom úseku, je nevyhnutné umiestniť osobu obmedzenú na osobnej slobode do cely policajného zaistenia. Určený priestor – na rozdiel od cely policajného zaistenia – nemusí spĺňať a spravidla ani nespĺňa podmienky materiálneho vybavenia pre dlhodobější pobyt osoby. Má preto slúžiť len na krátkodobé umiestnenie osôb medzi vykonávaním jednotlivých procesných úkonov trestného konania, či iných úkonov súvisiacich s dôvodmi obmedzenia osobnej slobody.

Preskúmaním prehľadu osôb umiestnených v určenom priestore a vybraných spisových dokumentácií za posledných šesť mesiacov monitorovací tím NPM zistil, že niektoré osoby sa v nich nachádzali rádo vo hodinách a aj počas noci, bez akýchkoľvek úkonov. Takýto stav NPM aj vzhľadom na materiálny stav určeného priestoru považuje za neakceptovateľný.

Napríklad osoba⁹ umiestnená do určeného priestoru dňa 29.1.2024 o 22:12 h. bola prepustená z určeného priestoru až o 8:40 h. nasledujúceho dňa. V určenom priestore sa nachádzala v noci súvisle bez akéhokoľvek úkonu takmer jedenásť hodín. Rovnako aj ďalšia osoba obmedzená na slobode¹⁰ sa v určenom priestore počas noci nachádzala bez úkonu päť hodín. Pri kontrole spisových dokumentácií tím NPM tiež identifikoval osobu¹¹, ktorá sa v určenom priestore nachádzala až 7 hodín, a to od 13:30 h. do 20:30 h. bez akéhokoľvek úkonu.

Vo všetkých troch prípadoch boli osoby po prevzatí z určeného priestoru premiestnené do cely policajného zaistenia (CPZ). Vzhľadom na absenciu úkonov nie je zrejmé, prečo sa príslušníci OO PZ Bratislava Staré Mesto - stred nepokúsili umiestniť dané osoby do CPZ skôr.

Celkový čas, počas ktorého boli tieto osoby umiestnené v určenom priestore rozhodne nemôžeme považovať za nevyhnutne potrebný.

Takýmto postupom dochádza k nerešpektovaniu medzinárodných štandardov a súčasne k neakceptovateľnému výkladu § 49a ods. 3 zákona o Policajnom zbore.¹²

PRIPÚTAVANIE OSÔB K PREDMETOM

CPT opakovane už od roku 2000 vyzýva slovenské úrady na prijatie efektívnych opatrení, ktoré by úplne odstránili nežiaducu prax pripútavania osôb obmedzených na osobnej slobode k predmetom

<https://www.coe.int/en/web/cpt/slovak-republic>.

⁷ § 49a ods. 3 zákona o Policajnom zbore.

⁸ § 42 zákona o Policajnom zbore.

⁹ pán [REDAKOVANÉ]

¹⁰ pán [REDAKOVANÉ] umiestnený v určenom priestore dňa 8.10.2023.

¹¹ pán [REDAKOVANÉ] umiestnený v určenom priestore dňa 23.11.2023.

¹² „Osoba môže byť v určenom priestore umiestnená len na nevyhnutne potrebný čas. O umiestnení osoby do určeného priestoru spíše policajt úradný záznam, v ktorom uvedie dôvod a presný čas umiestnenia“

pevne spojeným so stenami alebo k podobným objektom na policajných oddeleniach.

Z interného zoznamu osôb umiestnených do určeného priestoru v časti „časy pripútania osoby k vhodným predmetom“, monitorovací tím identifikoval, že za obdobie posledných šiestich mesiacov bolo k predmetom pripútaných 27 osôb.

Z evidencie súčasne vyplýva, že k pripútaniu dochádza zväčša cez noc, nie je však zrejmé k akým predmetom. Riaditeľ bol s týmito údajmi konfrontovaný priamo počas monitoringu. Pripútavanie osôb k predmetom poprel, má vedomosť o tom, že je to nezákonná prax a uviedol, že sú to určite staré údaje. Monitorovací tím ho však upozornil, že údaje v tabuľke, ktoré sme si vyžiadali sú za posledných šesť mesiacov a tabuľka je teda aktuálna. Uvedený stĺpec je navyše pri každej osobe vyplnený údajom „nie“ alebo „áno“ alebo je v nej uvedený len čas pripútania. Riaditeľ uviedol, že išlo pravdepodobne o použitie donucovacích prostriedkov a podklady k tomu nám poskytne dodatočne. Na mieste sme si náhodne vybrali tri osoby¹³ pri ktorých bolo uvedené, že boli pripútané. Z poskytnutých podkladov, ktoré nám boli k týmto osobám doručené však vyplýva, že donucovacie prostriedky použité neboli. Pri jednej z osôb¹⁴ je v úradnom zázname uvedené, že po príchode na miestne príslušné oddelenie nebola osoba umiestnená do určeného priestoru avšak bola bezprostredne strážená príslušníkom. Z uvedených skutočností vyplýva, že k pripútavaniu osôb na OO PZ Bratislava Staré Mesto – stred skutočne dochádza, nakoľko oddelenie nepreukázalo opak.

Pripútavanie osôb obmedzených na osobnej slobode k objektom, namiesto umiestnenia do určeného priestoru resp. cely policajného zaistenia považujeme za **neakceptovateľné a nezákonné**. Základné práva a slobody osôb obmedzených na osobnej slobode možno obmedziť len na základe ústavy, v jej rozsahu a medziach a spôsobom, ktorý ustanoví zákon. Nielenže príslušníkov k takémuto postupu neopravňuje žiadne ustanovenie zákona o Policajnom zbore či iný právny predpis, ale tiež postup, ktorý v závislosti od konkrétnych okolností môže dosiahnuť intenzitu porušenia čl. 3 Európskeho dohovoru o ľudských právach, a to ponižujúceho zaobchádzania s osobami obmedzenými na osobnej slobode.

Postup orgánu verejnej moci, ktorý nie je v súlade so zákonnými ustanoveniami nemožno v demokratickom a právnom štáte ospravedlniť prevádzkovými, organizačnými, technickými, finančnými a ani žiadnymi inými inštitucionálnymi potrebami. **Za nedostatočné kapacity nemôžu niesť dôsledky osoby obmedzené na osobnej slobode.**

ODOBERANIE ZDRAVOTNÍCKYCH POMÔCOK

V zmysle zákona o policajnom zbore v cele nesmú byť také predmety, ktoré by mohli byť zneužitú na ohrozenia života a zdravia umiestnenej

¹³ pani [REDAKOVANÉ] obmedzená na slobode dňa 4.10.2023, pán [REDAKOVANÉ], obmedzený na slobode dňa 3.10.2023 a pán [REDAKOVANÉ], obmedzený na slobode dňa 1.10.2023.

¹⁴ pani [REDAKOVANÉ].

osoby alebo policajta.¹⁵ Napriek tvrdeniu riaditeľa, že okuliare osobám ponechávajú, v spisovej dokumentácii jednej z osôb¹⁶ obmedzenej na slobode sú v zozname odobratých vecí uvedené dioptrické okuliare. Dôvod odobratia v dokumentácii uvedený nie je a rovnako ani to, či išlo o okuliare do diaľky alebo na čítanie. Odoberanie dioptrických okuliarov pritom môže viesť k dezorientácii osoby či pocitom úzkosti. Osoba bez okuliarov tiež nemusí byť schopná prečítať si poučenia o právach a povinnostiach, prípadne iné dokumenty. Sme toho názoru, že zdravotnícke pomôcky by mali byť odoberané po individuálnom zhodnotení bezpečnostného rizika a dôvod odobratia takejto pomôcky by mal byť zaznamenaný v dokumentácii. Nevylučujeme totiž, že môže dôjsť k situáciám, kedy policajt po individuálnom posúdení charakteristík či správania konkrétnej osoby vyhodnotí, že by okuliare mohli predstavovať vec, ktorá by mohla byť zneužitá k seba poškodzovaniu alebo k ohrozeniu inej osoby. V takom prípade je však nevyhnutné pravidelne vyhodnocovať trvanie tohto rizika a po jeho pominutí okuliare odovzdať osobe.

¹⁵ § 45 ods. 3 zákona o Policajnom zbore.

¹⁶ pán [REDAKOVANÉ], umiestnený v určenom priestore dňa 23.11.2023.

03 ODPORÚČANIA

Obvodné oddelenie Policajného zboru Bratislava Staré Mesto - stred

do 3 mesiacov	• Zabezpečiť v určenom priestore systém na privolanie príslušníkov. • Inštalovať nástenné hodiny.
priebežne	• Umiestňovať osoby obmedzené na slobode primárne do cieľ policajného zaistenia, osobitne v prípadoch, ak má obmedzenie osobnej slobody trvať viac hodín alebo počas noci. • Upustiť od nezákonnej praxe pripútavania osôb obmedzených na osobnej slobode k pevným objektom, a to bezodkladne. • Odoberať zdravotnícke pomôcky len v prípadoch, kedy pre tento postup existuje dôvod a uviesť ho do dokumentácie osoby obmedzenej na slobode.

